

קצרה שבין קטעים היא מחליפה תנוחות שינה, האזניות המשתלשלות מן המזרן בתחתית המיטה ממשיכות להשמיע את השיר "באה מנוחה ליגע", בעיבוד של יוסי מר חיים, ועל רקע השיר עדינה אומרת את הטקסט הבא:
אני באמת חשבתי שההשקעה, המסירות המלאה לעבודה -
אני עוד חושבת שההשקעה, המסירות המלאה לעבודה, כאמנית, כמורה, כאם כאחות, תתרום לגאולה שלי, של כולם - כולנו!
וראי שמלאכת חיי מניבה פירות, אך מה, העייפות הגוברת - כוחותי -
כוחותינו הדועכים.
חייתי באמונה שכל נתינותי יזריעו שפע,
זוהר של ימים טובים,
כוחות מחודשים.

המיצג הזה הוא עוד אחד בשורה של עבודות מיצג שמתעסקות בפניו של המקום שבו חייתי כל חיי - הנוף, האנשים והשפה בישראל. הם משלבים עברית וגיבריש, ולפעמים מעט אנגלית עם עבודה קולית נוקבת ומרומזת, בחיפוש אחרי אותנטיות.

ארבעים וחמש שנות עבודה הן הרבה מאד לסקור; פירושן וניתוחן של העבודות מן הסתם לא נח בידיי. אך מכיוון שאין תחליף לחוויה עצמה, יש טעם למסור משהו מההסתכלות והמניעים שהפעילו תהליכים מרובי שנים.

מלחמות ישראל מתלוות לציר עבודתי חיי - ענין שהוא אירוני ואמיתי. הטרנדיות הללו משפיעות על כולנו. במסע שלי חקרתי גישות מושגיות ומתודולוגיות שונות לעבודה עם קול, שפה, תנועה, וחפצים. אם אפשר לסכם את העשייה שלי בכך שהצלחתי להביא את הצופים להכרה בנוכחותם שלהם, ברגשות עמוקים ועדינים, בהסתכלות האמיתית שלהם, לא משנה מה טיבה, אז אכן, "כל נתינותי הזריעו שפע, זוהר של ימים טובים, כוחות מחודשים".

הערות שוליים

- ¹ הליכה על קו דק, מוזיאון ישראל, ירושלים, 1979.
- ² הצדעה, תל חי 83, מפגש אמנות בת זמננו, 1983.
- ³ אישה מהכדים, מיצג משפחתי עם דניאל, שחר ויסמין דייזיס ונעם הלוי על כלי הקשה. מוזיאון ישראל, 1990.
- ⁴ עקדה התפתח לאורך הופעות רבות באירופה, המזרח הרחוק, וקנדה. אחרי 15 שנים, ב-2005 הוקלט גפני עצמו ב"Totamto Sound and Music" בוורשה.
- ⁵ פטרוב, ויקטור, אוצר, קטלוג פסטיבל נבינקי הבינלאומי לאמנות מיצג, 2001, מינסק, בלארוס.
- ⁶ טקסט אישי, ארכיון פרטי.
- ⁷ פורת, עידית. עדינה בראון, אמנית מופע, הוצאת הקיבוץ המאוחד, 2001, עמ' 100-97.

עדינה בראון, פועלת כאמנית מופע, 45 שנים, מאז היותה סטודנטית ללימודי אמנות בבצלאל, אקדמיה לאמנות ועיצוב, בירושלים (1973). מאז ומתמיד היא חתרה במופעיה הרבים - שהוצגו בפני קהלים מגוונים במזרח אירופה ובמערב, במזרח אסיה, בצפון ודרום אמריקה ובישראל - להבליט את עמדותיה הפוליטיות והחברתיות וכן את עמדותיה האסתטיות ביחס לאמנות כשפה של תקשורת ביו אישית. ב-2001 זכתה בפרס קרן התרבות אמריקה-ישראל על תרומתה לאמנות הישראלית, ובאותה שנה גם יצא לאור הספר שכתבה עידית פורת עדינה בראון, אמנית מופע בהוצאת הקיבוץ המאוחד ומוזיאון הרצליה לאמנות.

על קול ופעולה

ענת פיק

על השפה

מופע סאונד־טקסט מבקש למתוח את גבולות ההבעה המוזיקלית של הקול המדבר, בלי לגלוש לתחום השירה (singing) דווקא. השפה שלי מומצאת, חופשית, כתובה או מאולתרת, אינה בעלת תוכן מילולי מפורש ועשירה בניסוחים קוליות - ספקטרום מבעים וסאונדים שאינם מופיעים בלקסיקון.

אבני השפה הבסיסיות בכתיבה של יצירה פונטית מזו הן אותיות והברות בשפות קיימות או מומצאות. היוצר, המשוחרר מכללי תחביר של שפה תקנית כלשהי, מחבר בין חלקיקי השפות ומתווה את הקשרים ביניהם באופנים שונים ומקוריים. מבני שפה כאלה (תבניות וצורות המרכיבים שיר או קומפוזיציה בשפה) יכולים להיות מושפעים או מאומצים מחוקי ארגון חומר במדיומים אחרים מסורתיים או עכשוויים. הקשר המתבקש ביותר הוא אימוץ טכניקות משפת המוזיקה, כמו חזרות ריתמיות על הברה בודדת, צירוף צלילי שפות שונות לכלל משפט המשכי, ארטיקולציה, חלוקות ריתמיות, הפסקות, היפוכים, ענני סאונד ועוד.

המשחק בחומר קולי, שאינו תלוי־שפה, הוא אינסופי, בדיוק כמו משחק בכל חומר אבסטרקטי שמגרה אותנו ליצור פעולה פרפורמטיבית. עם זאת, כדאי להדגיש שבארגון חומר ורבאלי, חסר חוט שדרה נרטיבי, נדרשת אמירה ברורה במיוחד. באופן תאורטי, לא יכולה להתקיים מתודה לכתיבת שירה פונטית. לכל שיר מבנה מקורי, שכדי ליצור ביצוע קולי יש לנתחו בעזרת כלים מקוריים.

על התווי

השירה הפונטית נכתבת לצורך הקראה בביצוע חי, ולכן יש חשיבות רבה לאופן הייצוג הגרפי של החומר. מאחר שלא קיימת מערכת סימנים מוסכמת, כל יוצר מפתח תווי אישי ומקראה אישית. הכתיבה של השירה הפונטית פורשת על הנייר רצף סימנים שנמצאים בטווח בין כתב לינגוויסטי לרישום חופשי. הכתיבה מכוונת אותנו לפרשנות אחרת של הסימן (אות־משמע־שפה) והקריאה שלה מתעלמת מהגניאולוגיה של הסימן ונעשית דרך פריזמה של ערכים מוזיקליים, כמו טקסטורה של צליל, גובה, עוצמה, קצב.

ארגון צלילי שפה במבנים לא שגרתיים - למשל מעגליים או רנדומליים - מחייב

TongueTrum 2

Da Ha Fete

di-Gei

bi-Gei

di-Gei

1) Hence continue + add R. hand tapping same rhythm on Left hand wrist

2) Add introduction motif from TTI, in elongated form.

1 + 2 simultaneously :

1) bi-Gei di-Gei bi-Gei di-Gei bi di-Gei bi-Gei di-Gei bi-Gei di-Gei

2) -----Inn-----kLa-----ss-----Inn-----

1) bi-Gei di-Gei bi-Gei di-Gei bi di-Gei bi-Gei di-Gei bi-Gei di-Gei

2) -----kSa-----ll-----ks-----io-----

1) bi-Gei di-Gei bi-Gei di-Gei bi di-Gei bi-Gei di-Gei bi-Gei di-Gei

2) -----sa-----sKey-----kRi-----ss

1) bi-Gei di-Gei bi-Gei di-Gei bi di-Gei bi-Gei di-Gei bi-Gei di-Gei

2) -----Ti-----k-----Si-----hir-----kiA-----

1) bi-Gei di-Gei bi-Gei di-Gei bi di-Gei bi-Gei di-Gei bi-Gei di-Ge

הלח, הקשיח - אינה שונה כל כך כשהוא פועל על חומר ממשי (למשל, גורס מזון) או כשפועל "על ריק" (כלומר מייצר ומפיק קול).

ההשוואה בין חומר פלסטי (מזון) לחומר אקוסטי (קול-סאונד) מעבירה אותנו למישור מדומיין. במפגשים עם סטודנטים אני מנסה למצוא הקבלות בין טקסטורות של חומרים ממשיים לבין צלילי שפה. דימויים של חומר (מוצק, נוזלי, אלסטי) מומחשים באמצעות דימוי הפעולה, שמופעלת על החומר המדומיין בתוך חלל הפה (נגיסה, גריסה, יניקה, לחיצה).

פרקטיקה

לתפיסתי, אין תרגול המנותק מפעולת הגוף במרחב. כשהעבודה הקולית מקושרת לתפישה ולתפיסה של חומר ממשי, אנו פועלים במישורים נושקים. בחלל הפה מתקיימות פעולות אקרובטיות אינטנסיביות, המדמות פעולות אמת שהגוף מבצע באופן בלתי אמצעי במפגש עם העולם הממשי, כמו דחיפה, גרירה, דחיסה, לישה, מתיחה, גריסה, התזה, חיתוך, חספוס והחלקה.

היד היא איבר שלרוב מתואם עם הפה שלנו. אנו נוהגים להתייחס לתנועת היד כהרחבה (extension) של המסר המילולי, סוג של מתווכת ומדגישה. אבל כף היד אינה רק מעבירה תכנים, אלא גם מהדהדת ומתגברת את פעולתם הסמויה של איברי הפה. גם היד, ככלי הבעה, עובדת "על ריק", כלומר במישור מדומיין. יכולתנו לחוש בכף היד חומר או אובייקט מדומיין ולבטא זאת בפעולה, היא הרחבה של פעולה גרעינית המתקיימת בחלל הפה. בהמשך, יכולים להצטרף איברים נוספים למעגל התגובה. זאת, לא כאילוטרציה של ההפקה הקולית, אלא כהתגייסות מורחבת של הגוף לצורך הביצוע. וכן, אפשר גם להתוות מסלול הפוך, בו פעולה נופנית מועצמת משמשת טריגר לתגובה קולית.

במופעים שלי אני מתייחסת במכוון לנראות של הפעולה הנופנית, אלא נעזרת בגוף כדי לאפשר את הקול. עליו להתייחס לתנועה במצבים ספציפיים, בהם אני מנסה לפצל את האנרגיה כדי לעבוד בו זמנית במישורים שונים של התכוונות.

דוגמה: אני מנסה ליצור גיטה קולית קיצונית, קצרה ומדויקת (לצורך העניין זעקה/ צעקה). זה מעמיד סדרת דרישות מקדימות מהגוף (התגייסות מתוחה, חשיבה מדויקת, הכנה נשימתית, עיתוי) שמוליכות אותו מפעולה לזעקה. במילים אחרות, אמור להתרחש מהלך כדי שהגוף ישאף לזעוק את עצמו. הפעולה הזו, של איסוף אנרגיה ופריקה, יכולה להתרחש במהירות רבה, תוך כדי שהגוף/ קול מבצע פעולה אחרת - רגועה, המשכית, אולי רפטטיבית. כאמור, נדרשים לכך פיזול בהתכוונות ובדימוי, וכן איוון בין פעולה מוחצנת (נקודתית) לפעולה ניטרלית (קווית).

ענת פיק פעילה בסצנה המקומית של מוזיקה אקספרימנטלית ומופיעה בפסטיבלים לשירה ופרפורמנס באירופה ובאר"ב. יצירות אודיו ווידאו שלה הוצגו במוזיאונים לאמנות עכשווית בדיסלדורף 2015, שטרסבורג 2016, מוזיאון תיא לאמנות 2016, ובתצוגת הקבע בגלריה לאמנות מודרנית, מוזיאון ישראל. ניתן למצוא הקלטות שלה בארכיון קנדינסקי, מרכז פומפידו, ובאתר <http://www.ubu.com/sound/pick.html>

נמישות ושבירה של מוסכמות באופן הטיפול במרחב הדף - למעלה/ למטה, ימין/ שמאל, ראשון/ אחרון, אלכסוני/ מעגלי - הן מצד הכותב והן מצד הקורא - מבצע. היא גם דורשת פרקטיקות חדשות של תרגול וביצוע קולי (extended vocal techniques).

מתחילת המאה ה־20 נוצרו עבודות רבות בדו־ממד, המכונות "שירה חזותית" (visual poetry), שמשחקות בחופשיות במרחב הדף, מבטלות היררכיה של כיווני קריאה ומתייחסות למבנה האות והמילה הכתובה כצורה חופשית. יצירות גרפיות אלה מהוות אובייקט אומנות עצמאי, ולא דווקא מתווה לפעולה פרפורמטיבית. ניתן למצוא דוגמאות רבות לשירה חזותית בעבודות גרפיות של אומנים ויזואליים החל מראשית האוונגרד (פוטוריזם רוסי ז'אנר, פוטוריזם איטלקי, דאדא, לטריזם) ועד היום.

על הביצוע - כלי וחומר

הפה הוא צומת מרכזי בגופנו, בית מלאכה שפועל בכל שעות היממה לצורך שאיפה, נשיפה, יניקה, שתייה, אכילה, בליעה, פליטה, נרגור וחרחור. הפן הארוטי, החושני, שמתקשר לפעולות האלה, נוגע גם לעונג שבהפקת מלמול ראשוני, התפתחות הקול, הדיבור ויכולת השירה. למרות הדימוי של הפה כאובייקט אוטונומי, אם נרצה נוכל להפוך אותו לציר חושי המשדר מידע רב לשאר חלקי הגוף ומייצר גלי הדף נראים או סמויים. התנועה של איבר הפה על המכניזם הפנימי שלו - הרך,